DIN BARBARIILE RUSEȘTI

I.

Pe aci au trecut rușii....

II.

Grozăviile oștilor țarului în Bucovina

CU ILUSTRAȚIUNI

RAPORT CĂTRE „BIUROUL INTERNAŢIONAL" AL PĂCII

PE ACI AU TRECUT RUŞII...

GROZAVIILE OŞTILOR ŢARULUI IN BUCOVINA

NOTELE UNUI GAZETAR DRUMEŢ

DE

C. I. DICESCU

Preţul 20 bani.

BIUROUL „CULTURA"
BUCUREŞTI

PREFAŢA

Prin însăşi faptul profesiunii mele, fiindu-mi dat să constat adevăratul asasinat ce s'a pus la cale împotriva opiniii noastre publice; felul ocult şi jezuitic cum aceasta e gâtuită şi cum i se impun de către cei interesaţi anumite vederi şi sentimente, — am socotit c'am datoria — ca o reacţiune — să dau aceste rînduri la iveală. Modest campion al Umanităţii, îmi permit să aduc pe altarul Ideii, umilul prinos al faptelor narate mai la vale. Atunci când s'au publicat la noi toate ororile săvârşite în actualul războí european de către toţi părtaşii lui, m'am întrebat, cu inima strânsă de durere, cum se face că despre ororile ruseşti nu se vorbeşte nimic. Mi-am explicat în urmă de ce. Cumplita rea credinţă ce-am descoperit-o, m'a îngrozit.

Ca supliment de documentare, ca o complectare a listei grozăviilor războiului, detaşez pentru compatrioţii mei români următoarele fapte pe care le voiu semnala printr'un raport „Biuroului Internaţional al Păcii" din Berna, instituţia supremă a mişcării pacifiste internaţionale al cărei membru sânt.

Se va zice poate că ele sînt inerente războiului şi că în consecinţă trebuesc scuzate. Fie! Dar în acest caz, profit şi de prilejul de faţă spre a-mi face datoria, aducând încă odată, înainte de-a pleca în slujba patriei, un suprem protest împotriva acestei ruşini a omenirii.

C. I. D.

După câteva zile de la sosirea mea din Serbia, luând contact mai intim cu publicul nostru, am fost viu surprins de revirimentul produs în sufletul său cu privire la Rusia. De unde până la declararea ostilităţilor, imperiul „ţarului tuturor spânzurătorilor" — cum era numit — era odios tuturor celor ce-au pretenţia că cugetă la noi, dela această dată, dimpotrivă, acţiunea colosului de la nord nu numai că începuse să fie privită cu simpatie, dar chiar şi aplaudată, încurajată. Legendele cele mai imposibile despre nobleţa şi bunătatea căzăcească erau puse în circulaţie şi vitejiile lor de arme erau privite cu cea mai vie satisfacţie. Să fi fost aceasta o resfrângere indirectă a marei simpatii a publicului nostru pentru cauza Franţei, ori să fi fost altceva, mai grav? Nu ştiu! Dar fapt cert e că toate reminiscenţele noastre istorice despre blânda oblăduire rusească dispăruseră din memoria chiar şi a celor mai puţin indicaţi pentru aceasta — şi un fel de sugestie monstruoasă şi generală apăsa peste intelectul publicului nostru. Mărturisesc că, cât pe ci era să cad şi eu victimă acestui curent. Neputând — din cauza lipsei mele din ţară — să evoluiez mental treptat cu desfăşurarea evenimentelor, am fost surprins brusc de vâltoarea precipitării lor, aşa că acest curent mă găsise nepregătit şi cât de cât să mă târască cu el. E drept că manifestându-mi simpatia mea pentru Franţa, nu mă gândeam de loc să scald în acest prinos sufletesc şi pe autocrata Rusie, dar faptul că păstram o anumită rezervă faţă de acţiunea acesteia, făcuse pe unii din amicii mei basarabeni să mă şi tachineze cu „rusofilizmul" meu. Scriu toate acestea spre a se vedea că în ancheta de care voiu vorbi mai jos, n'am plecat cu nici o „arrière-pensée" ci cu cugetul curat, voind să verific la faţa locului, bunătăţile puse pe seama bunilor noştri aliaţi *in spe* ruşii.

Şi profitând de faptul că oştile ţarului erau lângă frontiera noastră — cu puţine zile înainte ele intraseră în Bucovina — m'am dus să le văd ispràvile. Mărturisesc cinstit că grozăviile văzute sânt atât de oribile încât cred că nici condeiul lui Dante n'ar putea reda o ima-

gine fidelă a acestui element satanic. Pe urma lor rușii au semănat o lungă și hidoasă Gheenă a Morții și Distrugerii, a cărei amănunțită executare întrece și cea mai luxuriantă imagine. Am văzut în cursul șederii mele în Serbia tot ceiace-ți poate oferi mai crunt și mai dureros războiul, așa că impresionabilitatea în mod firesc mi se mai tocise. Dar „acțiunea civilizatoare“ a rușilor a fost atât de puternică încât a reacționat și asupra sărmanilor mei nervi de-acu deprinși cu ororile lui Marte. Și notați, că eu vorbesc de Bucovina unde rușii n'au întâmpinat decât o mică rezistență și a cărei populație, în majoritate ruteană și română, nu era deloc dușmănoasă cotropitorilor ei, ci ași putea zice cu totul dimpotrivă.

Am plecat deci din București, cu cele mai bune idei despre ruși. După o noapte întreagă de călătorie și nesomn, ajunsei dimineața la Verești. Aci trebuia să schimb trenul pentru Dorohoi. In scurtul interval de 20 minute ce-mi rămânea între două trenuri, am început să iau informații pe peron, asupra rușilor. O persoană oficială îmi dădu unele relații destul de interesante. Din vorbă în vorbă adusei chestiunea și despre purtarea rușilor.

— „Ah! mon cher, îmi răspunse informatorul meu, ei se poartă admirabil! Numai pe jidani îi freacă strașnic, da-ncolo, cu rumânii se poartă ca frații. E drept că pe ici-colo blestemații ceia de cerchezi au făcut și aici noștri câteva porcării, dar se vede că nu știau că-s rumâni“... Bun! Era și asta o notă bună pentru ruși, cel puțin conduita lor față de rumâni.

Trenul fiind gata de plecare, mi-am luat ziua bună dela interlocutor și m'am suit în vagon. In acelaș compartiment cu mine mai mulți domni, din elita dorohoiană, făceau conjecturi asupra războiului european. Cum înțelesei din discuția lor că știau ceva și despre purtarea rușilor — ei asistînd de pe teritoriul nostru la luptele ce-au avut loc la granița Bucovinei — intrai și eu în vorbă și începui să-i chestionez.

Mi-au dat detalii asupra luptelor, dintre cari unele foarte interesante și apoi, au început să-mi spună că: „la intrarea lor în Noua-Suliță austriacă, rușii au dat foc orașului dar... tot numai caselor jidovești. Au ars firește și câteva case rumânești și rutene, dar cazacii le-au prădat și incendiat fiind beți și neștiind... cine locuește în ele“. Cum se vede, aceiaș satisfacție pentru pățania „jidanilor“ cu toate că din cauza lor au suferit și rumânii cari, m'am încredințat în urmă, nu erau numai „câțiva“ ci toți, absolut toți, fără excepție. Dar, pentru moment, în lipsa probei contrarii, eram silit să iau în considerație tot ce mi se spunea. După aproape încă două ore de drum, ajunserăm la Dorohoi, la prânz. Voiam să-mi

continui calea înainte spre Herța, însă diligența poștală cu care te duci într'acolo plecând d'abia la două, am beneficiat de acest răstimp spre a vedea ce e prin oraș. Am intrat în vorbă cu multă lume și am rămas viu surprins de cele constatate. Românii, toți, fără excepție, sânt filo-ruși îndrăciți. Evreii, dimpotrivă, consternați de cele ce fac rușii coreligionarilor lor, sânt ruso-fobi tot așa de îndrăciți. Și de aci, ține-te contraziceri, dispute, certuri cari deocamdată degenerează în mici altercații. Zic *deocamdată*, căci nu se știe ce va fi mâine, dacă vom coopera cu rușii. Eu am convingerea și să nu fie nimeni surprins, de vom vedea din această tensiune a spiritelor izbucnind turburări antisemite. Un consilier județean îmi și zicea cu o adorabilă naivitate și revoltă: „Văzuși mon cher, pe jidani! Toți țin cu austriacii care îi fac primari, deputați, le lasă rabinii, etc. ... Mama lor de perciunați, nu pot să sufere pe ruși! *Dar las'că le-om arăta noi în curând...* Ce cred ei c-aici e Palestina?...

La orele 2 am luat faimoasa diligență și la 5 jum. după amiazi am sosit în Herța. Pe drum, am întâlnit pâlcuri-pâlcuri de români bucovineni cari, refugiați la noi de teama rușilor, se îndreptau probabil spre Dorohoi. Regret că din cauza situației mele nu le-am putut vorbi. Ași fi putut avea, desigur, prețioase declarații. Cum am sosit în Herța, am făcut întâi câteva vizite de rigoare. M-am interesat ce e cu Cernăuții: l'au luat ori nu l'au luat rușii? Era interesant de știut căci, ziarele noastre de vre-o 5 ori anunțaseră predarea orașului și tot de atâtea ori au dezmințit știrea. Mi se comunică faptul că chiar cu câteva ore mai înainte, în aceiaș zi la prânz, rușii au ocupat Cernăuții. Știind că autoritățile noastre se contrazic în relațiile lor, am cercetat telefonic la toate punctele de frontieră dacă această veste e justă. Mi s-a confirmat de pretutindeni și mai mult, chiar refugiații cari veneau dintr'acolo, mi-au afirmat acelaș lucru. Era deci sigur că însfârșit, rușii sânt la Cernăuți; și atunci m-am hotărât ca, chiar a doua zi de dimineață, să plec într-acolo. Am angajat pentru aceasta o brișcă ce să mă ducă până la graniță și apoi am început să vizitez orășelul. Am găsit aci aceiaș nefericită stare de spirit ca și la Dorohoi, ba chiar și mai accentuată, populația fiind sub necontenita impresie și influență directă a celor petrecute la graniță, la o depărtare de 15 klm. de ei. Vorbesc cu un om al autorităților locale. Dintr-una într-alta el îmi spune: „Dom'le, și ceiace e mai tragic e că n'avem destule mijloace de-a supraveghea pe jidani. Avem ordin ca nici unul străin de localitate să nu se poată adăposti aici. Ori, noaptea, în voe bună pot veni jidani din

Bucovina pe la cei d'aci. Și dând din cap, continuă printre dinți: „De-ar rămâne, .. mama lor de lifte, câți am botezat eu.“ Am zîmbit și am plecat. Deodată zăresc pe șosea că s-apropie într-o goană nebună un automobil... Trece vertiginos pe lângă mine și se oprește la primărie. In mașină erau vre-o 7 persoane și-ntre ele am recunoscut pe un înalt funcționar dela ministerul de interne din București. Dădui fuga să-i strâng mâna, dar el și intrase în primărie. Cum nu voiam să-l deranjez, l-am așteptat să iasă. Intre timp, am intrat în vorbă cu șoferul, un francez spătos și înalt. Mi-a comunicat că vin de pe frontieră, unde-au făcut o inspecție. L-am întrebat ce e pe acolo și francezul, vădit emoționat, mi-a răspuns: Oh! monsieur, c'est terrible! Și scuturându-se de groază, continuă: In comuna Horbova am văzut vre-o 20 femei refugiate; toate violate, toate bolnave. Multe din ele nu și-au revenit încă-n fire, aiurează. Să le vezi, ți se rupe inima. Acelaș lucru l-am văzut și la vama Moinița. Nenorocitele sânt zdrobite; d-abia se mai pot mișca. Merită să le vedeți! Cu acelaș sentiment de înduioșare față de suferința umană pe care mi l-a comunicat emoția interlocutorului meu, l'am întrebat: „Ce sânt ele? De ce naționalitate? Desigur evreice!“ „Ah, nu—mi-a răspuns francezul — sânt romånce pure; pe evreice nu le lasă să se refugieze la noi“... In acest timp, cunoștința mea eși din primărie, însoțit de șefii autorităților locale. M-am dus spre el și l-am întrebat de unde vine și ce e nou. Dată fiind calitatea-i oficială și împrejurările, n-a putut să-mi spună nimic. Dar la plecare a adăogat în franțuzește: „Duceți-vă la Molnița, la Horbova, la Mamornița... veți vedea lucruri interesante“... Și a plecat.

Intorcând capul, zării lângă mine pe omul autorității cu care vorbisem mai înainte. Ii comunicai cele ce mi-a spus șofeurul. A rămas vădit încurcat... Așa dar, era vorba de români, nu de puchioșii jidani de mai nainte!.. A tăcut puțin, apoi a oftat și cu o revoltă stăpânită a spus: ... „Crucea mamii lor de porci, va'szică și pe rumâni i-a luat rusu-n primire“. Și ca și cum n-ar fi fost el, cel care aplauda mai odinioară isprăvile cazacilor, începu să spună revoltat și celorlați cele ce-i povestisem eu. Toți au rămas pe gânduri. ...Acu era mai grav: nu mai era vorba de jidani... I-am lăsat și m-am retras. M-am dus sămi caut o gazdă. Am găsit-o la un negustor evreu și până când s'adorm, mă prinsei în vorbă cu el. Fricos, d-abia răspundea; nici nu voia să-și ridice ochii spre mine. Se vedea bine că e terorizat, că are ceva pe suflet. După nenumărate încercări, răușii în sfârșit să-i inspir încrederea și să-i desleg limba...

— Vai de mine dom-le, ce

timpuri am ajuns, îmi spuse evreul. A venit eri conu X la mine și m-a amenințat cu bătaia. Și pentru ce? Pentru că într'o discuție, mi-am îngăduit și eu să spun că degeaba, rușii nu sânt oamenii ceia cari se cred că o să dea Bucovina României. Ei sânt hrăpăreți, dom-le, îi cunosc eu bine; am avut afaceri cu ei!... Și apoi, alaltăeri au trecut p-aci vre-o 50 de soldați austriaci cari s-au predat nouă! Printre ei, am recunoscut pe un neamț, care mi-e bun prieten și chiar și client căci adesea venea pe la noi. Era rupt de oboseală, nemâncat, ca vai de el, venea dom-le dela lupta din Boian. Mi s'a făcut milă săracu, era om bun, și l-am găzduit și ospătat o noapte. Au, au, ce-am pățit a doua zi! Toți să mă rupă, că de ce-am găzduit spioni austriaci. Dom-le, spune dacă am greșit! Nu sunt și ei oameni?.. Și evreul își luă capul in mâni și oftă... Eu l-am lăsat și m-am dus la culcare...

A doua zi de dimineață, la orele 7, am și plecat spre punctul de frontieră Molnița. Era frig, umed și sufla un vânt rece care te îngheța... Cerul era înourat și la greul meu din suflet se mai adaoga și greul atmosferii... Cum eșii din orășel, mă-nfășurai bine în impermeabil și prinsei să vorbesc cu vizitiul spre a mai înlătura din monotonia și plictiseala unui drum fad. Ovreiul, tot îndemnându-și calul care urca mereu coasta, începu să-mi povestească cu simplicitate diferite episoade din intrarea rușilor în Bucovina... Nu erau interesante; multe se vedeau bine că-s fantezii ce-au trecut prin alte zece guri până să vină la el. Rețin numai cele ce mi-a povestit vizitiul despre „cerchezi“, pe cari câte odată îi numea și „baschiri“ dar cari, m-am încredințat în urmă, că nu erau alții decât faimoșii „cernogolski cazaci“. E caracteristică povestea căci, mai toată populația noastră de pe graniță e îngrozită de isprăvile acestora, pe cari li le-au povestit refugiații, rumâni din Bucovina și Basarabia chiar. „Oi, vei, jipune, îmi spunea Șmil al meu, să-i vezi dija ti cotremuri! Au zali di glonți, la pișoare cuțiti și păru di pi mună-i răsușit în cozi. Și u cușmă, oi, oi, ce cușmă, parcă-i lepchi nu altșiva“. Am zîmbit de groaza bietului Șmil, dar pe urmă m-am convins că era ceva mai grav; cum am spus, toată populația noastră avea acelaș sentiment... Scoborâm o muche de deal și intrăm în Molnița, lângă Prut. Satul aproape pustiu... Autoritățile noastre dăduseră ordin locuitorilor să-l evacueze, de oare ce în timpul luptelor dela Noua-Suliță între ruși și austriaci, s'au rătăcit pe aci multe gloanțe și chiar șrapnele, dar din fericire ele n-au făcut nici o pagubă... Pe șosea însă, zăresc iar pâlcuri-pâlcuri de oameni. Sânt rumâni din Boian cari s'au refugiat la noi. Apropiindu-mă, îi întreb de unde sânt și ce e nou pe la ei. Un bătrân chipeș, cu

plete cărunte, dă din cap cu tristețe și_mi spune în treacăt în dulcele lui grai bucovinean: „Ce să fie cucoane, iaca rău! A venit urgia lui Dumnezeu peste noi! Ziua de apoi nu altceva! Ticăloșii, doamne, ticăloșii!“ Și sprijinindu-și mai departe bătrâneța în credinciosul lui toiag, porni la deal...

Șmil îndeamnă calul și eșim din sat. Parcurgând încă vre_o doi kilometri ajungem la punctul vamal Molnița. Mă prezint funcționarului care, foarte amabil, se pune la dispoziția mea. Imi dă lămuriri, amănunte pe unde au mers rușii, ce-au făcut austriacii, etc. Eșirăm pe malul Prutului. Imi arătă urme de gloanțe pe zidurile clădirilor vămii și ale pichetului de grăniceri.

Deodată, trei țărani basarabeni, negri-vineți și cu nasul roșu, se apropie de noi și scoțându-și cu smerenie pălăria, vor să ne sărute mâna. Sunt trei români basarabeni din Lipcani, cari vor să intre în țară. Dar pentru ce credeți? Nu ca să se refugieze, nu, nu le e teamă, ci ca să își procure basamac,căci în imperiul țarului nu se mai găsește... Uitându-mă la acești nenorociți cari de-abea se țineau pe picioare, i_am comparat în gând cu făloșii români bucovineni cari mi-au eșit mai înainte în cale. Ce diferență, ce diferență! Am văzut deodată în minte icoana sărmanului popor rus secătuit de alcool, întunecat de ignoranță, curbat de exploatare! Aceeaș comparație a făcut_o și însoțitorul meu. Și pe oamenii aceștia, frați cu noi, nu șovăim să_i lăsăm mai departe pradă rusului! De sigur, însoțitoru-mi n_a permis acestor abjecțiuni umane să intre la noi și ei, suindu-se în luntre au plecat înjurând...

Noi ne_am dus mai departe și am mai cerut amănunte și bravilor noștri grăniceri cari, tot timpul și-au făcut în chip admirabil datoria. Deodată ridic capul și privesc în zare... Nori groși de fum negru se ridicau spre cer. Un miros înecător de coks ce arde, era adus de vânt până la noi. Ce era?.. Noua-Suliță austriacă dată de către ruși pradă flacărilor.

Mă uitai cu binoclul și icicolo zării câte o casă umilă și înegrită care era încă întreagă. In altă parte, mormane negre ce fumegă... Mai departe, se distinge bine o casă ce arde... Erau ultimele vestigii ale unui oraș înfloritor, pe care rușii l-au „civilizat“ de_acu... Fumul cel negru de care vorbeam mai sus, venea dela un mare depozit de coks pe care cazacii nu_l cruțaseră... Mă uitai pe Prut... La vale, se vedeau plutind o mulțime de scânduri dintre cari unele deja pârlite de foc... Erau resturile unei mari cherestele din Noua-Suliță! Ceiace n'a putut fi consumat de flăcări, rușii au aruncat în Prut și acum, țaranii noștri, zicând bogda_proste, stăteau pe malul românesc și

pescuiau aceste negre epave ale nenorocirii...

Intorc capul îndurerat, și mă uit spre stânga. Pe o coamă de deal zării, cu ochiul liber, albind un fum liniștit și subțire. Intreb pe amabilul meu însoțitor ce e acolo. Imi spune că e localitatea Boian, care a suferit dela ruși aceiaș soartă ca și Noua_Suliță și că acolo de unde se înălța fumul, e castelul renumit al rabinului din localitate, care a fugit la apropierea muscalilor... A spune dramele ce s'au petrecut aci, socot că nu e de prisos... La trecerea mea prin aceste localități am aflat multe grozăvii pe cari le voiu nara la timp. Deocamdată, să nu se uite că sînt încă pe malul românesc...

După aproape două ore de ședere în Molnița, după două ore de stupidă și mută admirare a ravagiilor războiului, afectat de priveliștea contemplată, îl chem pe Șmil al meu care de frig se culcase în paele căruții. Pornim o bucată de drum îndărăt și apoi o cotim spre granița Mamornița, punctul nordic cel mai extrem al țării.

Mergem cât mergem și intrarăm într_un sat. Șmil îmi spune că este Horbova. Mi-aduc aminte că șofeurul și înaltul funcționar cu care am vorbit la Herța. îmi recomandaseră să vizitez această comună unde am de văzut „ceva interesant“.

Spre marea lui dezolare, opresc din nou pe Șmil. Descind din căruță și o iau pe ulița satului. Populația comunii, compusă numai din femei și copii — bărbații sânt la concentrare — ese curioasă pe la porți spre a privi pe „cuconul“ ce le face o vizită atât de matinală. Aveam adresa unde puteam să văd acel „ceva interesant“. Intreb pe unele, întreb pe altele, unele zic că nu știu și cele mai multe fug cu spaimă.. .Nu pricepeam de fel de ce și mă uitam prostit pe mine, să văd cam ce ași putea avea așa respingător... In sfârșit, după multă chibzuială pricep... De altfel mi_au spus'o și femeile în urmă. Șapca mea de voiaj, îmi jucase și aci un renghiu... In Serbia, purtând_o, am fost luat drept bulgar și de câteva ori am fost arestat pentru această buclucașă șapcă...

Aci, tot din cauza ei, am fost luat drept rus.. Și vă veți întreba de sigur, dar de ce fugeau bietele femei? De bine nu, firește! Trăind mereu cu teama de război, îngrozite de povestirile făcute asupra rușilor de către refugiați și mai mult, eu cu mutra mea de rus întrebând de niște victime ale cazacilor pe care tot satul le plângea, bietele femei au făcut niște singulare apropieri de idei de unde a rezultat că... rușii au venit în sat și că eu îs un „nețealnic“ care vreau să pun din nou mâna pe victimele ce mi-ar fi scăpat și de care voi vorbi mai jos și mai mult, vreau să fac și fetelor și nevestelor noastre aceiaș „rușine“. Oh, până au avut mult de furcă

să le liniștesc și să le dovedesc contrariul că nu-s rus ci român d_al lor... Acest mic episod însă, arată lămurit cum privesc ai noștri pe ruși, pe cari îi cunosc de aproape cât sânt de brezi și mai bine, în orice caz de cât noi, cari ne permitem să facem politică de cabinet, și să scornim legende criminale...

Apoi am luat un băețaș și m-am dus la adresa ce-o aveam, la un polonez, mecanic. Intru în ogradă, acesta mă privește chiorâș, dar îndată ce-i spun cine sânt, i se mai luminează fața... Omul acesta adăpostea în casa-i 16 femei, rude de-ale lui refugiate din Noua-Suliță. Dar cum! Veți vedea îndată! Deocamdată cer polonezului permisiunea de-a-i vedea rudele. Nu se hotărăște ușor. Se roșește, se îngălbenește, devine nervos, îngână cuvinte fără înțeles pentru mine, intră în casă, ese afară, își freacă mâinile și însfârșit, pare decis să-mi accepte cererea. Işi acoperă fața cu mâinile, sughiță și printre lacrimi îmi zice: „Oh, tomnule, tomnule, mar rusin feți vede. Boje, Boje!“... Și mă pofti să intru. Cu inima strânsă și capul plecat, ca un vinovat ce redeschide rănile supurânde, l-am urmat. Intr-o odae scundă și mohorâtă întinse pe-o laviță, înșirate pe rogojini, stăteau 16 femei într-o atitudine dintre cele mai indecente... Par-că le văd... Despletite, cu cearcăne vinete la ochi, cu hainele în dezordine, cu capul lăsat peste spate, cu fustele suflecate până peste genunchi și cu picioarele răscrăcite, toate mă priveau cu o mină care exprima rușine, rătăcire, nepăsare, suferință, durere, uluială și înfruntare în acelaș timp. Pe sânii lor goi se vedeau foarte multe urme, zgârieturi roșii. Am tăcut câtva timp și apoi, emoționat, am îndrăznit să întreb pe bărbat ce e cu aceste adevărate spectre. Mi-a povestit totul. De fel din Lemberg, aceste 16 creaturi vrâstnice între 17 și 32 ani, de la izbucnirea războiului austro-rus, rămânând singure, căci bărbații, tații sau frații le plecaseră la război, au hotărât să vină la fratele și vărul lor, la polonezul meu, adică în România. 4 fete și 12 femei au pornit deci la un drum pe care au trebuit să-l țină, din pricina pregătirilor militare austriace, mai mult pe lângă graniță. Timp de vre-o 10 zile au dus-o ele bine — cât bine poate duce o femeie într'o atare călătorie în căruță, pe timp de război — dar când au ajuns tocmai la Noua Suliță austriacă și se credeau scăpate, fiind la vre-o 20 klm. de ținta salvatoare a călătoriii lor, au intrat cazacii în oraș.

Inspăimântate, s'au ascuns în casa unui rutean căruia părea că i se făcuse milă de ele. Dar aceasta a fost nenorocirea lor... Hordele căzăcești bete și urlând ca șacalii, își începură opera... Armați până în dinți, având pe deasupra fiecare, câte un topor, un bidon cu petrol, sau un stog cu pae la spinare, începură să

cutreere orașul distrugând tot ce le eșea în cale. Incepură mai întâi cu „jidanii." Ii prădară, le incendiară casele, își bătură joc de femei și de fete și pe copii îi ucise... Pentru a ști unde-s jidanii, ei întrebuințară ciceroni români, cari credeau că făcând acest serviciu cazacilor vor scăpa... Dar le-a venit și nefericiților noștrii frați rândul... Rușii, erau șireți. S'au folosit de resentimentele românilor împotriva evreilor, de resentimentele și ura rutenilor împotriva românilor și pe alocurea de... evrei împotriva nemților. Cum se vede, tot având aerul că protejază vre-o națiune, cazacii au trecut pe toți, fără deosebire, sub sabia lor distrugătoare... Apoi repetară aceleași scene ca și la ovrei, în casele românești... Cele 16 femei, din pivnița de unde erau ascunse, printr'un ochiu de geam, priveau cu groază prăpădul din stradă: cazacii cari urlau, oameni care țipau, femeile care horcăiau și casele cari trosneau în para focului. Dar le veni și polonezelor rândul.

Ruteanul care le adăpostise, aducându-și probabil aminte de seculara luptă dintre ucraineni și polonezi, crezu c'a sosit momentul să-și răzbune neamul... Și descoperi ascunzătoarea lor, rușilor. Vre-o 30-40 de lupi năvăliră înăuntru și în mijlocul țipetelor bietelor oi neapărate, cu topoare, cazmale, paturi de carabină, sparseră chipengul pivniței. Inebunite de spaimă, unele chiar la șinate, ele priveau cu ochii măriți de groază apariția fioroasă a soldaților țarului, scâncetele și râsul lor satanic, chipurile lor monstruoase. Beți și duhnind de alcool, cazacii se apropiară de pradă! Acestea nu mai ziceau nimic... Amuțiseră.., Erau ca moarte... Tremurând de patimi, arși de alcool și de mirosul cărnii de muere, respirând adânc și scrișnind histeric din dinți, ei puseră mâna pe femei și pe când unii furioși le desbrăcau până la piele, alții din stogurile de pae aduse, făceau așternut... Victimele nu se mai împotriveau, era zadarnic. Când totul fu rostit, cazacii începură monstruozitatea, având însă grijă ca mai întâi să pună în șanțul dintre sânii femeilor câte un hanger, cu care le și zgâriară puțin pielea, spunându-le că la cea mai mică împotrivire, le vor împlânta hangerele până în plăsele. Era de prisos această amenințare, căci ele erau împietrite de groază. Aceasta era cauza urmelor roșii, ce le zărisem, intrând în odae, pe sânii goi ai nefericitelor. Cât durară aceste odioase violuri victimele nu știu... Ele își pierdură cunoștința.... Au impresia însă—și una care a fost mai trează a precizat aceasta — că peste fiecare nenorocită au trecut câte 10-15 brute asiatice... Când femeile s'au deșteptat, un fum negru le înăbușa respirația, și dogoarea focului le pârjolea pielea... Cazacii nu mai erau lângă ele, iar casa ardea.... Rutea-

nul își luase și el pedeapsa pentru trădare! Spiritul de conservare, le-a dat atâta forță și în halul în care erau, ele au mai avut puterea să se salveze... Printre străzile ce ardeau, peste dărâmături, tăciuni și cadavre s'au târât până la Prut pe care l-au trecut cum au putut prin prundiș și prin apă, până la noi... Acum erau toate bolnave... Nu mai puteau apropia nici coapsele... Desigur, toate aveau inflamații vaginale dacă nu ceva mai rău. Pe când polonezul îmi vorbea, una din victime, sora lui, în vârstă de 17 ani, o fată delicată ca o floare și cu un ten alb ca laptele, alunecă încet de pe laviță, de-abea se târâ pe jos și cercă să iasă afară... Se ducea să-și satisfacă trebuințele inexorabile... Iși pierduse mersul omenesc. Se clătina ca o rață, mergea de-abușilea, scrâșnea... Peste puțin se reîntoarse... O privii discret și îndurerat... Cu mâinile crispate, cu fața contractată de durere și cu ochii sângeroși, ea se târâ până în mijlocul casei și rămase ghemuită acolo, pe rogojină, isbucnind într'un plâns amar și în sughițe...

Acest spectacol mă strivise, mă torturase îndestul, mă exasperase! Nu-l mai puteam îndura! M'am smuls din acest mediu al Durerii, salutând din cap niște ființe ce nici nu mă vedeau, strângând mâna unui om care plângea, și am eșit afară... Imi trebuia aer! M'am dus spre Smil care dormea iar în pace. Pe drum, o bătrână mă 'ntrebă:

— Cucoane, rogu-te, ce fac muierile „pulonului"?

I-am răspuns mașinalicește „bine" și mi-am văzut de drum. Dar ea dădu semnificativ din cap și-și făcu cruce.

Șmil, cum spusei, dormea. Il sculai, el burluz se frecă la ochi, se întinse, dinții îi clănțăniră, și apoi o pornirăm din nou. Ținta drumului era Mamornița, pe malul Prutului. Pe o șosea destul de bună, fără nici un accident de teren, merserăm ca vre-o 2 ore și apoi intrarăm în Mamornița. Vremea, sub mângâierea razelor soarelui care între timp apăruse, începu să se încălzească, iar ceața se împrăștiase... Priveam mereu peste Prut. Dar nu zăream decât fumuri ce se ridicau copleșite spre cer, spre a comunica par'că și sus urgia deslănțuită pe planeta noastră de noroi și sânge...

De cum intrai în comună, fui izbit de-o animație deosebită. Lumea, destul de multă pentru acest obscur punct, forfotea în toate părțile, negustorii, mai ales cei de alimente, foarte aferați și zgomotul surd al mulțimii venind de pretutindeni. Inaintarăm cu greu pe șosea până la vamă... Aci, în fața oficiului, d'abea puturăm pătrunde în îmbulzeală. Ce era lumea aceasta? Locuitori refugiați din toate părțile Bucovinei și cari căutau adăpost la noi în țară, fugind de urgia muscălească... Majoritatea, femei cu prunci în brațe, fete, copii și numai ici colo câte un bărbat

scăpat de mobilizarea austriacă... Sânt toți rupți de oboseală, scofâlciți, nemâncați, goi, suferinzi. Câte unul numai rumegă leneș dintr'o pâine neagră.

D'abea vorbesc. Și toți vor să se salveze, și toți vor să se roage să fie lăsați să aciueze pe teritoriul nostru... Dar nu, oamenii au cruzimea de-a alege între semenii lor mizeri, pe cei cari trebue să fie salvați și cei cari trebue să fie împinși în brațele Ucigașului... Autoritățile noastre centrale au dat ordin ca numai românii să fie lăsați să se refugieze la noi; celelalte națiuni din Bucovina, să se salveze ori să crape cum pot. Așa că, evreii și nemții, cari, călăuziți de o ultimă nădejde, veniseră spre România, sunt respinși... Intru în oficiu, mă prezint autorităților. Polițaiul, de o amabilitate rece, mă poftește în cabinetu-i, îmi oferă un scaun și mă roagă să-l scuz pentru câteva minute, el trebuind să se ducă până în comună. Rămas singur, încep să mă uit în jurumi. A, o surpriză! In dosul meu zăresc un perete plin de fotografii, iar deasupra lor, o etichetă mare de carton pe care scria : „EXPULZAȚI". M'apropii curios de ele și le examinez. Hei, o mulțime de cunoștințe... Iată pe amicii Paukerov, Rakovsky, Hoppe, etc.

Va să zică sânt în bună companie, îmi spun eu zâmbind... Dar iată alceva... Jos, jos de tot, o cartă poștală pe care o recunosc bine. Un grup de expulzați din 1907, editată de Cercul de Editură Socialistă. Fără să vreau mă gândesc că bune afaceri a făcut această instituție cu grupul ei de expulzați... Siguranța Statului singură, trebue să fi consumat o întreagă ediție... Să distribue la toate punctele de frontieră câte o atare cartă poștală nu e glumă!... Dar pe când mă pierdeam în socoteli, iată că se întoarce și polițaiul... Imi zâmbește și intrăm în discuție... Când aude pentru ce-am venit, nu-i prea pare bine. Strâmbă din nas, răspunde cu jumătăți de cuvinte... Eu nu mă descurajez, mă fac că nu înțeleg, îi vorbesc cât mai academic și mai impunător posibil, și deocamdată, pe vrute ori nevrute, îmi joacă cum vreau... Eșim afară și ne amestecăm prin mulțime. Aci găsim și
pe primar. Și pe când schim-
bam câteva cuvinte de poli-
teță cu acesta, uitându-mă
spre stânga, zăresc la o de-
părtare oarecare un tip a că-
rui figură era hidoasă la ve-
dere... Un ovrei bătrân, în
portul său polonez, cu o bar-
bă căruntă, și încâlcită, mur-
dar. Pe cap avea o tichie, iar
fața îi era ascunsă în niște o-
blojeli de cârpe murdare. In
gură, din cauza buzelor des-
părțite, se zăreau niște gingii
mâncate, și vre-o doi dinți
negri ce-ți făceau impresia
unor pietre funerare într'un
pustiu: hotarul vieții. Ochii
nu i se zăreau, iar în locul
nasului i se vedea un punct
mare de sânge închegat ca-
re mise păru de departe ne-

gru, din cauza muștelor ce colcăiau pe el... Înfiorat, întrebai pe polițai ce e cu această vedenie... El îmi răspunse cu tonul cel mai natural din lume: „Ia, un jidan din Boian căsăpit de ruși. Vrea să se refugieze la noi, dar nu-i pot da drumul". Și întoarse capul aiurea... Eu, mut de groază, îmi pironisem privirea asupra acestei tragedii vivante și cu toate sforțările, nu-mi mai puteam lua ochii dela ea... Parcă eram fascinat, hipnotizat. Nu mă mai putui reține, și deodată pornii spre ovrei... Mă strecurai cu greu prin mulțime și-l ajunsei. Rezemat într'un baston, el nici nu observă apropierea mea... Privea fix înainte. Șovăii câteva secunde și apoi pusei mâna pe el și-l zguduii. Se întoarse speriat și tremurând... Se uită la mine și dădu din cap... Incurcat, îl întrebai ce e cu el... Ovreiul nu răspunse... părea că se gândește... Apoi, cu un glas sfârșit, mă chestionă într'un jargon românesc, dacă sânt polițaiul... Mă confunda?. Nu știu!.. Eu clătinai din cap, afirmativ, spre a-i dobândi încrederea, spre a-l face să vorbească... Și într'adevăr, răușii să-l înduplec... Oftă întâi, un oftat prelung ca un horcăit de muribund, și apoi începu să-mi povestească cu o voce stinsă și printre câteva suspine înecate într'un gâtlej uscat. Era din Boian. Cu vre-o câteva zile mai înainte intrară cazacii în orășel, pe înserate. Ca și alții, de frică, el se ascunse cu balabusta-i în bucătărie... Acolo, se băgă într'un colț și la flacăra tremurătoare a unei lumânări, începu să se roage lui Iehova să-l mântuie de urgia năvălitorilor... A cetit el mult, mult, iar bătrânica-i, o femee de vre-o 70 ani, stătea retrasă într'alt colț și plângea. Să fi fost ca pe la vre-o 10 noaptea, când, la un moment dat, auzi în curte un zgomot ce se apropia și deodată geamul se sparse în bucățele... Balabusta-i se înecă cu un țipăt... Prin gaura geamului, apăru un cap îngrozitor... O barbă stufoasă și sură, un nas borcănat și roșu, o cușmă enormă neagră... Apoi alta și alta... Din umbră, o mână păroasă de uriaș se introduse prin spărtură și deschise fereastra... Și deodată se pomeniră cu trei cazaci fioroși ce săriră în casă clătinându-se și urlând... Doi se repeziră drept la ovreiul ce rămase împietrit, și-l luară la bătae, cerându-i bani... Al treilea, aruncă de pe spinare la pământ niște pae și apoi începu să răscolească... Aci nenorocitul meu interlocutor se opri puțin, cercă să respire, horcăi din nou și asvârli din gură printre gingii un scuipat negru și vâscos, amestecat cu sângele ce-i gâlgâia în gât... Apoi continuă... Deodată, cel de-al treilea, răscolind, descoperi într'un ungher obscur pe balabustă... Chiuind și rânjind, el o apucă cu putere de mâini și o târî până la pae... Aci, mișelul smulse zdrențele ce acopereau trupul zmochinit al nenorocitei evreice și cercă s'o siluiască... Sub genunchiul brutei, victima mai găsi puterea să scoată un țipăt, să atragă atenția ovreiului... Și acesta, cu toate că era în mâna altor demoni, se uită, o zării... Bătrânul deodată se opri, nu mai putea continua. Incepu să tremure din tot trupul, căci ochii stinși și ingrați refuzau să stoarcă vre-o lacrimă... Eu lăsai privirea în jos ca un vinovat de crimă.

Și nu era oare o crimă fapta mea de-a scormmoni în cenușa unui suflet?... Cumplită meserie e ceia a unui gazetar. Urmă o tăcere grea și înăbușitoare.

Deodată, bătrânul respiră prelung ca un șuerat și ascunzându-și capul între mâini, reluă firul tragicei lui povești... Când văzu rușinea cu care-l pălmuia cazacul, își ridică ochii spre cer și printr-o sforțare supremă, pe care ești capabil s-o faci numai într-astfel de momente, găsi în trupu-i vlăguit atâta putere, încât izbuti să scape din mâinile celor doi muscali beți ce-l torturau.

Ii doborî la pământ și se repezi să-și scape nevasta... Apucă pe cazac spre a-l înlătura de pe trupul nepângărit încă al bătrânei... Dar acesta, înfuriat, se repezi la bătrân și scoțându-și hangerul de la brâu, îi crestă cu tăișul vârfului lui încovoiat tot obrazul și-i ciunti și nasul. Circumciziunea, bătrânul o suferise de două ori!.. Vorbind de nas, evreul își aduse aminte că l-a

odată... Și cum muștele foiau pe plaga închegată în sânge, el, enervat probabil de înțepăturile lor, voi să le gonească... Ridică cu greutate mâna și o repezi spre „nas". O parte din muște fugiră, două fură prinse și turtite pe plagă... Bătrânul scânci de durerea izbiturei și privi perdut la degetele umplute de sânge ale mânei ce cădea încet îndărăt.

...Am închis ochii spre a nu mai vedea nimic...

Dar ovreiul, pe care un foc lăuntric îl consuma, continuă... Ce-a mai fost pe urmă nu-mi amintesc; știu numai atât că m'am prăvălit... Intru târziu, când m-am deșteptat, lumina soarelui pătrundea prin geamul spart... Lumânarea se stinsese de mult... Capul îmi uruia, gâtul îmi amorțise, dar totuși așa, plin de sânge cum eram, am găsit puterea să mă ridic și să mă uit în jurul-mi. Am zărit pe nevastă, goală de tot, întinsă pe pae... Rușii nu mai erau.. M'am dus la puț, m'am spălat, am adus apă rece și am stropit femeea... S'a mișcat... Am început să plâng de bucurie... M'am dus atunci în casă, ii am adus alte haine — ca să nu se deștepte goală — am îmbrăcat-o, am dus-o cum am putut pe pat în casă și iar am început s'o stropesc cu apă... Mi-a ajutat Dumnezeu de s'a deșteptat... Eu îmi feream fața ca să nu mă vadă... Ea nu-și aducea aminte de celace s'a întâmplat... Orășelul [illegible] Am dus-o din nou

în bucătărie, am lăsat-o acolo și m'am întors să-mi caut cârpe să mă leg la fața... Am văzut atunci că ticăloșii au furat sfeșnicele de argint de Sâmbătă seara și inelul nevestei... Așa am pățit... Și uitîndu-mi-se drept în ochi, evreul mă imploră: Acu, am venit la dv. ca să vedem să mă caut, că la noi nu mai e nici un doctor. Și nevasta e bolnavă. Și numai avem ce să mâncăm. Vă rog, d-le polițai, nu e așa că ne veți da voe... Bătrânul îmi aștepta increzător răspunsul. Să vă spun încurcătura mea e de prisos... Ce puteam face? Autoritățile noastre dăduseră un ordin categoric ca acești paria ai veacurilor, să nu fie primiți la noi. Și în privința evreilor, ordinele restrictive se știe că se execută cu cea mai mare preciziune și conștiinciozitate.

N'am vrut să iau evreului speranța.... I-am spus că cu toate că e greu căci... n'are pașaport, dar totuși... vom vedea.. Și am plecat brusc, neputând să mai sufăr privirea ochilor lui chinuiți și rugători ce-mi sfredeleau sufletul... M'am dus să regăsesc pe polițai... Nu mai erau unde-l lăsasem, plecase din nou în comună... In schimb zării pe primar. Indurerat, i-am povestit și lui odiseia nenorocitului Matusalem. Aveam nevoe să vorbesc cuiva, să-mi ușurez greutatea de pe suflet. Dar omul autorității nici n'a clipit, ci tot ce am putut scoate dela el a fost un surâs care nu exprima decît o cinică nepăsare și—a-și îndrăsni să spun—o satisfacție în fața suferinței omenești... M'am strâns atunci în mine și am tăcut... E de prisos să-ți verși bunul tău sufletesc cel mai scump asupra unor atari oameni... Ei nu știu ce e înduioșarea în fața durerii unui semen..... Solidaritatea umană mai trebue încă mult clamată, până să devină un sentiment sezizabil!

Primarul pornind să dea o raită prin mulțime, l-am urmat și eu... Iată-l că angajează o vie discuție de propagandă națională cu un grup de români refugiați.

La tânguirile lor amare și profunde asupra celor ce-au avut să îndure de la ruși, el le ține un logos patriotic și-i consolează cam astfel:

— Lăsați, măi fraților! Bun e D-zeu și ne-o ajuta el... Oastea noastră vitează va cuceri ea și străbunul nostru pământ... Românul nostru nu piere...

Mă așteptam ca măcar unul dintre bucovineni să aprobe acest simțitor discurs... Dar toți păstrară un fel de nepăsare dezesperantă... Primarul constată și el acelaș lucru și redublându-și sforțarea-i și presuaziunea oratorică, continuă..

— Măi, știți voi, Bucovina a fost trup din trupul Moldovei... Noi am fost la olaltă odată... Ștefan Vodă pe toți ne-a stăpânit... Știți, Ștefan cel Mare pe care-l străjuiți la Putna... Dar austriacul ne-a rupt țara voastră dela sânul Moldovei și acu vom veni

noi să ne luăm ce-i al nostru și să ne unim din nou...

Aceiaș tăcere de ghiață... Hăt, întru târziu, după un răstimp de câteva minute, un bătrân din grup ce ascultase cu atenție cuvintele primarului, se mișcă emoționat și clipind din ochi își scoase pălăria și zise cu smerenie:

— Bine, cucoane, așa o fi... Dar de ne-o ajuta Dumenezeu drăguțul să izbîndească împăratul nost' să gonim pe ruși că tare-i amar cum trăim amu...

Am rămas perplex... Și ceilalți oameni cari ne înconjurau, prin tăcerea lor aprobau răspunsul hotărât și neted al bătrânului... Și notați, că acesta nu era un simplu țăran ci notar în comuna Mahalale... Că cuvintele lui exprimau în întregime ceiace gândea, nici nu trebue să ne îndoim... Era pe teritoriu românesc, nimeni nu-l silise să facă o atare declarație ci dimpotrivă, așteptam cu toții, de abia ținându-ne sufletul, să ni se fi răspuns cu totul altceva... Și de aceiaș stare de spirit sânt insuflețiți din nenorocire toți bucovinenii... N'ar fi de mirare ca oamenii aceștia să ia arma în contra noastră... M-am gândit involuntar la „Liga culturală" care a făcut în juru-i atâta tărăboi și asupra căreia atîția naivi și-au concentrat cele mai sfinte nădejdi naționale... De altfel, lipsa unei cât de mici licăriri a unei conștiințe naționale *iredentiste*, m-a izbit în toată Bucovina... Subliniez cuvântul iredentiste căci conștiința națională propriu zisă nu se poate tăgădui fraților noștri din Bucovina... Dar atât, nimeni nu se gândește la o eventuală unire cu România, ba chiar sânt adversarii hotărâți ai unei atari idei... De ce?

Mi-a lămurit-o în chip brutal un țăran bucovinean care la o întrebare a mea mi-a răspuns râtos astfel:

— Cucoane, noi o ducem bine aici; apoi fusei eu la muncă și în România și știu.. Țaranul acolo n'are nici o palmă de pământ, sireacu...

Să mai vă spun mutra mea? De prisos... Acest argument era fără replică...

Am plecat mai departe... Sub umbra unui copac, peste drum de vamă, se adăpostea un grup de femei tot din Bucovina... Cinci neveste tinere, două fete, patru copii și două bătrâne... Toate triste, cătând în jos, trase la fața... Mă dădui în vorbă cu ele, căci după atitudinea lor, bănuiam că pățiseră ceva... La toate întrebările mele, câte una pe rând îmi răspundea numai cu monosilabe... Imi era necaz că nu le puteam descleșta gura. Și apoi, în privirile lor parcă citeam ură... Nefiind Ce era de făcut?.. prea prost, am imaginat un plan care mi-a răușit pe deplin... Femeilor, dacă vrei să le dobândești încrederea, trebue să le gâdili acel august sentiment: amorul matern... Am și făcut-o și m-am insinuat astfel încât parcă toate s'au mai înseninat... Dar de vorbit tot nu vorbeau... Am

priceput în urmă de ce: pentru că le era *rușine*. O bătrână însă, care nu mai avea de luptat cu sentimentul pudoarei, s'a hotărât să-mi spună tot ce li se întâmplase. Iată:

Erau dintr'un sat de lângă Boian. Bărbații le fuseseră luați în războì de către austriaci și cum ele rămăseseră singure, se strânseră mai multe la un loc, în casa unei rubedenii, spre a nu le fi urât și mai ales frică. Se știe că pericolul împărtășit e mai ușor de înfruntat...

Când rușii au năvălit în Bucovina, de groază, aceste femei cari mai toate se înrudeau, s'au adunat în casa uneia din ele ducând viața în comun mai multe zile. Intr'o noapte, cazacii și-au făcut apariția triumfală în umilul lor sat și conform obiceiului l-au „civilizat“ dela o margine la alta.

Au incendiat hambarele, cârciuma au devastat-o și după ce s-au îmbătat aci bine de tot, au început să prade. S-au introdus prin toate casele unde nu le-au eșit înainte decât nenorocitele femei rămase la discreția brutelor fără nici o apărare, fără nici o protecție. Și atunci în fața acestui paradis sadic, vă închipuiți desigur la ce saturnal s-au dedat oștile țarului. După clasicul lor sistem, au așternut mai întâi pe jos paele cu cari veniseră să incendieze, au smuls cârpele ce acopereau trupurile femeilor împietrite de groază, și apoi plasând hangerele în pieptul victimelor au început orgia lor bestială.

Mamele au fost violate în fața copiilor ce țipau îngroziți, fetele în fața mamelor, etc. N-au fost cruțate nici fetițele de 10—12 ani, nici bătrânele. Peste cele cari au avut nenorocirea să fie tinere și frumoase, au trecut câte 15—20 cazaci. Trei nenorocite cari s-au împotrivit în acest sat, poftelor lubrice ale năvălitorilor, au rămas sub hangerele acestora. După ce s-au săturat de carne, cazacii s'au apucat de jaf. Tot ce-a fost mai prețios în casele bieților locuitori a fost furat. Nici icoanele n-au fost scutite. Și plângând, bătrâna spuse: Doamne, Doamne, am avut în casă din moși-strămoși, o icoană de argint a Sf. Nicolae. Nu le-a ajuns păgânilor că au batjocorit mirul călcându-l în picioare, că au vărsat aghiasma, făcându-și treburile peste ea, au mai luat și această icoană și după ce i-au rupt și furat argintul, au terfelit-o în umblătoare... Doamne, nu-i mai răbda pe pământ. Și bătrâna, scuturată de un fior, își făcu o cruce, între două sughițuri.

Tocmai voiam să-mi însemn numele acestor femei când mă simții apucat de braț de către polițaiul punctului, care se întorcea tocmai din comună. M'a luat la o parte și m'a întrebat în taină ce-am vorbit cu femeile. I-am spus. Cum, din fericire pentru suferințele românilor dânsul era mai sensibil, povestea mea l'a înduio-

șat într'atât încât... mormăi printre dinți o înjurătură la adresa rușilor.

Am intrat împreună în birou. Cum aflasem că domnul polițai al nostru pleacă îndată cu o căruță la Cernăuți, l-am rugat să-mi permită să-l însoțesc. Când a auzit de propunerea mea, d. D. s'a făcut negru-vânăt. A început să îngâne scuze peste scuze, că nu poate, că în urma ordinelor primite trecerea graniței nu mai e îngăduită supușilor români, că n'am pașaport, etc. I-am spus că pașaportul nu e valabil în aceste momente și că mă duc în misiune profesională, dar polițaiul mi-a replicat brusc că înainte de-a fi gazetar sânt român și că, deci... trebue să rămân în țară să-mi fac datoria. Cum tipul începuse să avanseze prea mult, aducând o adevărată ofensă sentimentelor mele de soldat, i-am răspuns că n'am nevoie de lecțiile-i de patriotism și am eșit afară. După puțin, polițaiul mă urmă și tot îngânând motive de scuză, se duse să se pregătească de drum. Ca mostră de inteligența d-sale, comunic cititorului următoarele fapte caracteristice: fiind conștiincios de altfel cu ordinul care interzice de a trece peste frontieră orice cai, d. D... a găsit soluția: a pus pe soldații grăniceri să împingă căruța *peste* barieră, iar caii i-a trecut pe *alături* de barieră și i-a înhămat de acu pe... teritoriul austriac. A fost deci chit și n'a eludat de fel, cum se vede, litera ordinului de mai sus. Apoi a pornit cu încă doi domni dela vamă și s'a îmbarcat. Curios să văd ce interpretare savantă dă acum polițaiul ordinului pe baza căruia mă oprise pe mine de-a merge la Cernăuți, l'am întrebat de ce merge cu acei domni cari cu puțin mai înainte îmi comunicaseră c'au primit și ei ordinele de concentrare. Deconcertat, d. D. mi-a răspuns că având în vedere că sânt funcționari vamali cari au bilet de liberă-trecere peste frontieră, etc., etc., dânșii pot merge la Cernăuți... Aș fi replicat imediat, dar tipul a avut grijă să dea bici cailor și să o șteargă. Și acum, de ce credeți că n'a vrut d. D. să-mi permită să mă duc la Cernăuți?

Mi-a spus-o însăși unul dintre însoțitorii lui: avea ambiția de a fi primul care aduce vești dela Cernăuți, ca și cum un gazetar ar putea vre-odată face concurență vre-unui polițist. Dar eu, ambiționat de acest afront stupid, i-am dejucat planul, de și înfruntând mari primejdii și oboseli.

Indată ce polițaiul s'a depărtat, am chemat pe Șmil al meu ce asculta curios și îngrozit povestirile refugiaților și i-am spus să întoarcă.

Am pornit-o înapoi spre Molnița. După vre-un ceas și ceva de drum, am sosit aci. Am descins, l'am trimes pe Șmil îndărăt la Mamornița cu recomandația expresă de a nu vorbi nimănui nimic

despre mine și i-am spus să m'aștepte acolo până m'oi întoarce. Apoi am pornit-o pe jos spre localitatea alăturată L. P., tot făcându-mi pe drum planul cum să trec dincolo. Inima îmi bătea cu putere în fața primejdiei și necunoscutului ce trebuiam să le înfrunt, dar eram hotărât pentru orice eventualitate. Aveam ambiția profesională de-a fi cu orice rizic la Cernăuți și voiam să mai dovedesc și polițaiului că un gazetar e oricând mai inteligent ca un polițai. Ajungând în această localitate, zării pe malul Prutului, pe o plută, un român ce se căznea să pescuiască niște scânduri — dela cheresteaua din Noua Suliță de care am mai vorbit — ce tot plutea pe apă. I-am făcut semn să se apropie și i-am propus ca în schimbul unei bumașce să mă treacă pe celălalt mal... El mă măsură lung, de sus până jos; îi păream suspect. Se întreba probabil omul, cam ce ași putea eu căuta pe un tărîm pustiu. N'ar prea fi vrut să mă treacă dar și bumașca mea îl ispitea, îi părea rău s'o piardă. In sfârșit se hotărî. Mă întrebă iute dacă am „pașuș" și la răspunsul meu afirmativ, îmi zise să mă sui pe plută. Desprinse rama și începu să vâslească cu putere. Dar n'apucarăm bine să ajungem la mijlocul apei, când deodată auzirăm din urmă un strigăt prelung de pe malul nostru. Intoarserăm capul...

Un grănicer român venea în goană spre noi. La o depărtare de vre-o 300 metri se opri, ne somă să ne întoarcem și-și puse pușca la ochi. Fu un moment de groază. Când văzu acest gest, plutașul meu păli. Dădu drumul vâslei, se trânti jos, își luă capul între mâini și-ncepu să se văicărească... „Aoleoo, cucoane, ce-mi făăcuși! Vai de mine, vai de mine, ne-mpușcă, cucoane! Aoleoo, aoleoo, ce mă fac!.." Eu am rămas stupid. O nădușală rece mă trecu prin tot corpul. Din moment în moment, grănicerul putea să-mi trimită un glonte. In dreapta apă, în stânga apă, de desubt apă. Ce era de făcut? Deodată îmi veni o inspirație nebună, cum numai în atari momente poți să ai. Mă sculai în picioare, scosei șapca și agitând-o în aer strigai cât putui mai tare: „Măăi Ioane, măăi eu sânt!" Și atunci, dacă-ași crede în D-zeu ași zice că s-a produs o minune. Fie că o nimerisem și că pe grănicer îl chema cu adevărat Ion, fie că el mă recunoscuse cu adevărat de dimineață, când fusesem la Molnița, nu știu. Fapt e că soldatul puse îndată arma la umăr și-și reluă liniștit patrularea. Uff! Respirai ușurat. Trăsesem într-adevăr o spaimă strașnică! Plutașul puse din nou mâna pe vâslă și peste puțin acostarăm la marginea Nouăi-Sulițe.

Debarcai, îi plătii și plecai! In fața necunoscutului, singur în acest pustiu, inima îmi bătea cu putere... Ocolii

intenționat mormanele fostului orășel, trecui o coamă de deal și apoi eșii pe soseaua ce duce spre Cernăuți. O luai încet și meditam asupra spectacolului ce-l contemplam.

Conform obiceiului lor, rușii nu lăsară nici o etapă în Noua-Sulița. Pe drum, deoparte și de alta câmpuri părăginite, arse... Soseaua desfundată aproape, de hordele ce trecuseră mai nainte. Un miros infect, a tot ceeace poate lăsa în urmă o armată în trecere, te sufoca... Și pe toată 'ntinderea, nici țipenie de om, de vietate. Nici măcar un rus nu se zărea. Mergeam cu inima strânsă, ciulind urechea la fiecare zgomot, gata pentru orice surpriză... Să fi mers așa ca vre-o trei sferturi de oră, când deodată, zării ceva ce înegrește în zare, în colbul soselei. Era o căruță! A cui? Nu știam! In orice caz trebuia s-o ajung Iuții pasul, strigai omului să stea, dar el mâna și mai din greu. O nenorocire a lui, îmi servi însă mie. Intotdeauna nefericirea unuia e fericirea altuia. La un moment dat, tot gonind, calul dădu într-un șanț. Omul se căznea acum să urnească animalul, dar zădarnic. Il ajunsei, văzui că era un bătrân român, îl ajutai și izbutirăm. Românul se ducea spre Zureni pentru a-și procura de-ale gurii. Am stăruit și l-am convins că în schimbul unei sume să mă ia în căruță, să lase Zurenii și să meargă la Cernăuți. Nu voiam să scap această providențială ocazie.

Intr'adevăr, cum mai era cu putință ca pe acest timp de bejenie să mai găsești o căruță, o gloabă, ceva? Ceeace n'au rechizitionat austriacii, au furat rușii. Și totuși, omul acesta a fost atât de inteligent și de norocos încât și-a scăpat pentru moment cel puțin, căruța-i hodorogită și mârțoaga. M'am suit în vehicul și am pornit. Văzând omul abătut, am intrat în vorbă cu el și l'am întrebat de păsu-i. S'a codit întâi românul dar apoi a prins să-mi spună. Il chema Vladimir Jos., de fel din Toporăuți. Feciorii i-au plecat la război și el a rămas singurul bărbat care să îngrijească de familie. Intrând cazacii și în comuna lui, au început să prade și să distrugă. Au ajuns și la el acasă. Indată ce-a văzut pe muscali că se apropie, moșneagul a avut prevederea să încerce să își ascundă fata-i mare de 17 ani. A băgat-o în pat și a acoperit-o cât mai bine cu niște velințe. El a rămas resemnat în așteptare, în casă, împreună cu femeia și trei copii. Nu trecu mult și de odată geamurile săriră în țăndări. Patru cazaci fioroși își făcură apariția. Incepură mai cu blândețe. Doi cerură omului o găină și pe când românul, fericit că scapă atât de eftin, se pregătea să satisfacă cererea acestora, ceilalți doi începură să opereze. Se legară întâi de femee și cum aceasta era înconjurată de copii cari începuseră să țipe, văzând cum e bruscată

mama lor, cazacii o terminară mai întâi cu aceste inoportune obstacole. Doi ţinură pe romîn şi alţi doi luară pe copii şi-i snopiră în bătăi. *Ba un cazac a şi omorît un copil, aplicându-i o puternică lovitură de cizmă în cap.* Bătrânul, nu mai putu să se ţină. Nebun de durere, se zbătu în mâinele celor cari-l ţineau, le scăpă şi se repezi spre cel ce i-a ucis copilul. Dar fu din nou prins şi pe când unul îi puse pistolul în tâmplă ceilalţi trei se repeziră la nevastă.

Inferbântaţi, începură s'o batjocorească dearândul. Unul din ei, aşteptând să-i vie rândul, îşi tot rotea ochii prin casă. Deodată zări că patul nu era cum trebue şi că velinţele prezintau adâncituri şi ridicături, cari nu erau altceva decât formele corpului bietei fete. Se repezi, ridică ţoalele şi descoperi fecioara. De bucurie cazacul trase un ţipăt şi apoi împreună cu un alt cazac o luară fiecare de câte o mână şi o traseră jos, aşezând-o lângă nenorocita-i mamă, ce nici nu mai mişca. Dar fata nu se lăsă. Voinică şi sprintenă, ea opuse atâta rezistenţă încât trebui să intervină şi cel de al treilea cazac ce străjuia pe bătrân. Acesta odată liber, interveni din nou şi cu ajutoru-i, fata izbuti să scape de călăi şi o sbughi pe fereastră afară, în noapte. Cei trei cazaci o urmăriră, rămânând în casă numai unul, care îşi adnse aminte că a venit pentru... o găină şi o ceru cu o adorabilă candoare. Românului însă nu îi ardea să mai satisfacă acum cererea şi încercă să pună mâna pe arma rusului. Acesta se opuse şi de aci o luptă care se isprăvi în mod fatal cu doborârea bătrânului, care la un moment dat căzuse împiedicându-se de trupşorul copilului mort. In acest timp, ce se petrecea afară? Cazacii urmăreau fata .Dar ea inteligentă, îi rătăci prin porumbişte şi profitând de întuneric, se strecură pe altă parte în casă, pe care o credea de acum liberă de ruşi. Insă spre nenorocirea-i, intrând pe fereastră, dădu cu ochii de cazacul ce-l doborîse pe bătrîn.

Acesta nu mai aşteptă mult. Prinse rândunica în mâinile lui puternice, trase în aer un foc de pistol spre a o intimida şi apoi o violă cu o brutalitate fără seamăn. La zgomotul armei mai alergară şi alţi cazaci de prin împrejurimi cari, cu toţi trecură în urmă peste trupul vitezei romançe. După aceste isprăvi, cazacii se retraseră, dând foc casei. Dar din fericire, ea nu se aprinse. Din povestirea bătrânului, am aflat că sărmana fată a rămas bolnavă *cu perineul rupt*.

Nu şovăesc să mai dau aci încă un amănunt, scabros poate, dar caracterizând de minune sălbătecia cazacilor. *Scuturându-se de groază, românul mi-a afirmat că după fiecare raport sexual, brutele introduceau în vaginul fetei lui un somoiog aspru de pae, spre a-l curăţa de murdăriile*

depozitate în timpul actului genezic. In faţa acestor fapte groaznice şi a durerei bietului tată, am rămas mut. In graiul lui colorat şi sugestiv, românul făcuse să se perigrineze în mintea-mi şi cele mai mici amănunte ale sălbăteciei.

Dar iată! Nu isprăvi moşul bine să mântuie povestea, când deodată auzirăm în urma noastră un plânset tânguitor. Intoarserăm instinctiv capul.

Din şanţul de pe marginea drumului apărură deodată doi copii într-un hal de plâns. Aproape dezbrăcaţi, negrii şi plini de noroiul şanţului, la chemarea noastră ei se târâră până la noi. Moşul îi întrebă de ce plâng. Cel mai mare, în vârstă de vre-o 9 ani, ne povesti o altă grozăvie. Se numeau Gherasim şi Ion Maftei, de fel din Boian. Tatăl lor, Wladimir Maftei plecase în războiu cu austriacii, chenat în reg. 41 din Cernăuţi. Ei rămaseră acasă cu mama şi cu o soră mai mare. Când au venit ruşii în orăşel, şi l'au nimicit, după ce şi-au bătut joc de aceste două femei, le-au mai şi luat şi împreună cu alte femei din Boian le-au trimis în Rusia. Ce au devenit aceste nenorocite pe acolo, e uşor de închipuit. Deocamdată aceste victime nevinovate ale Urgiei, au rămas fără nici un sprijin pe lume, rătăcitori în imensul pustiu din juru-le, orfani deacum de tată şi de mamă. De aproape două zile pribegeau — unde? nici ei nu ştiau — nemâncaţi, dormind prin şanţuri mocirloase şi pe câmp. Şi acum micuţii plângeau că le e foame... In faţa istorisirii lor simple dar elocvente, moşul lăcrimă. Eu n-aveam nici un fel de alimente la mine. Atunci, românul generos scoase din traista lui săracă niste pâine neagră uscată şi câteva prune şi le dădu copiilor, uitând poate că şi el nu prea avea ce să mănânce.

Nobil, simbolic şi sfânt gest, pe care numai un tată sau numai cel care a pătimit cândva sânt în stare să-l facă! Astfel au încetat micuţii să mai plângă! Ni se rupea inima când ne gândiam că aceste epave ale suferinţei româneşti sânt lăsate deacum în voia valurilor vieţii sau morţii. Dar ce puteam face? Să-i fi luat cu noi. cari ne înfundam mereu într'un necunoscut de unde putea isvorî moartea la fiecare pas? Nu puteam şi nici n-aveam dreptul. I-am sfătuit să se întoarcă în Boian. Tot ce pot face e ca scriind aceste rânduri de durere şi sânge, să evoc celor ce mai au încă o inimă de om, aceste blânde icoane ale unor Christi umili şi anonimi, cu suprema conjurare de-a feri ţara şi familia noastră de atari grozăvii. Am plecat apoi binecuvântând în gând, paşii acestor miei ce se duceau poate spre junghiere. Moşul îşi şterse discret, cu mânica o lacrimă. „Taică, taică, îmi zise el întru târziu, nici odată să nu zici c-ai

suferit destul! Sânt alții cari îndură mai multe ca tine."

Am mers apoi tăcuți, ca și cum n-am mai fi avut ce vorbi. Lăsasem Boianul de mult în urmă și după ce trecurăm printr-alt sat pustiu, Homorocea, îmi pare, zărirăm licărind în zare turlele Cernăuțului. De odată, vântul ne aduse din depărtare în urechi o bufneală de zgomot surd de canonadă... Am oprit căruța pe loc și am ascultat... Fiecare undă de aer purta acest zgomot sinistru cât mai departe.. Intrebai pe român ce localitate e în acea direcție nordestică. Mi-a spus că Zaliscki... Și intr'adevăr, în acele zile o vie luptă a avut loc într'acolo... Am mai mers încă vre-o trei sferturi de oră și pe la 5 am intrat în Cernăuți. Din pricina zguduirei căruței, d'abia îmi mai simțeam picioarele și fesele... Mulțumită prostiei polițaiului din Mamornița în loc de 17 am trebuit să fac 29 klm. și încă în ce condițiuni! Dar nu-l înjur prea mult, căci tot mulțumită lui am putut vedea de aproape toate ororile războiului... Am tras la un han pe ulița rusească. Totul era pustiu și zăvorit și hangiul la care trăgea de obicei căruțașul meu — d'abia ne-a primit. M'am scuturat, m'am spălat puțin și apoi am eșit în oraș... Am luat-o spre Ringplatz. Drumul pustiu. Pe stradele veselului oraș de altă dată, rar dacă vedeai un trecător mai curagios, dar grăbit și el.

In timpul bombardării, la Belgrad era mai multă lume pe stradă, decât acum, în acest oraș care n-ar fi trebuit să mai aibă de ce să se teamă. Inaintând așa, deodată zăresc un șir de magazine sparte și jefuite. Mărfuri trântite pe stradă, scumpeturi tăvălindu-se pe jos, această batjocură îți făcea milă. Chiar și în acest oraș care li s-a predat de bună voe, rușii nu s'au putut abține să nu facă isprăvi. Trecui peste o grămadă de mărfuri și-mi continuai drumul. Mă pomenii pe Ringplatz! Nici țipenie de om. Numai o drogherie am zărit-o deschisă. Nu știu de ce, dar pustiul acesta, făcu să-mi treacă niște fiori.

Rătăcind mereu, dădui fără să știu pe str. Reședinței.

La instituția românească, spre surprinderea mea, zării o gardă de cazaci. Ah! iată-i, mi-am zis, pe faimoșii mei cazaci! Tare aveau o mutră respingătoare. Cu toate că-mi repugnau—îi vedeam în carne și oase pentru prima oară; până la Cernăuți am avut fericirea să nu se întâlnesc pe drum nici unul, căci altfel probabil că nu mai ajungeam teafăr în oraș — cu toate că-mi repugnau, zic, mi-am luat inima în dinți și am înaintat spre dânșii voind să intru la școală. Dar n-apucai să m-apropii bine de ei și unul, clătinându-se, începu să mârîie: „Niemții, niemții! Bitfoimati! și văzui lucind în mâna-i, o jumătate lamă de hanger. M-am retras în grabă și m'am îndreptat spre str. dr. Reis, la consulatul românesc. Și aci, tot garda rusească! In momentul când mă pregăteam să intru, văzui eșind un domn de la consulat. Era primul trecător pe care l'am văzut în Cernăuți. Mă apropiai de el și respectuos îl întrebai dacă vorbește românește. La răspunsu-i afirmativ, am intrat în vorbă cu dânsul. Era un român profesor de liceu și tocmai voia să se întoarcă în țară. I'am spus și cu cine sunt. S'a mirat mult c'am îndrăznit să viu pe aceste vremuri la Cernăuți, și mi-a spus să nu încerc zadarnic că nu e nimeni la consulat. Consulul era plecat, iar girantul era dus la generalul rus. Am rugat atunci pe compatriotul meu să-mi spună ce-au făcut rușii în Cernăuți, dânsul găsindu-se în oraș la intrarea acestora. Mi-a comunicat multe lucruri interesante, cari însă de-acum se cunosc la noi. Am reținut numai cuvântarea ținută de generalul rus Pavlov, la arborarea drapelului țarist deasupra orașului. El a terminat cam astfel: „Jur că de-acum această provincie, acest oraș — pe care îl anexez în numele țarului— va aparține de veci Rusiei". Aceasta n'a împiedicat însă, ca a doua zi sosind în țară, să citesc în ziarele noastre anunțat cu litere de-o schioapă, că „rușii ne invită să ocupăm Bucovina". Cunoșteam de mult, spiritul inventiv al colegilor mei de presă; dar acum am văzut mai bine ca ori când cât de perfect știu s'o nimerească ei când vor... Le prezint felicitările mele!

Demn de relevat este că orașul a plătit rușilor o dare de războiu de 300.000 coroane. Și aceasta mulțumită intervenției mitropolitului romîn, căci se ceruse la început 600 mii coroane.

Mă plictisisem de-acum în Cernăuți. Intr'un oraș mort nu e nimic de văzut. M'am întors atunci cu noul meu însoțitor la hanul unde lăsasem pe căruțaș să m'aștepte și pe la asfințitul soarelui am pornit'o înapoi spre țară. Drumul dela Cernăuți la Mamornița l'am parcurs în două ore fără nici un incident și la 9 seara am sosit la graniță. Am plătit căruțașului în Zureni și am trecut la Mamornița unde m'aștepta Smil. Am pornit-o spre Herța unde am rămas noaptea, iar a doua zi de dimineață am plecat cu diligența la Dorohoi unde am ajuns la prânz. La restaurant mă întâlnii întâmplător cu domnul cu care am făcut cunoștință în tren, venind spre acest oraș. Era însoțit de alte câteva persoane din elita intelectuală locală. Auzind că mă întorc din Cernăuți m'au înconjurat cu toții, cerându-mi știri. Le-am spus cum am putut mai bine toate grozăviile văzute. Dar nici unul nu s'a îndrăoșat, nici unul n'a scos o vorbă de compătimire pentru nefericitele victime ale cazacilor țarului. Dimpotrivă, toți îi aprobau și-i justificau. Ori cât de mare încredere ai avea în progresul ineluctabil al omenirii, dar

când vezi atâta nepăsare, ai momente când pierzi aproape încrederea în propriile tale idealuri. Revoltat mai ales de răspunsul cinic al unui domn căpitan, nu m'am putut împedica de a-i striga cu toată puterea de care sunt capabil, toată lașitatea în față.

M'am felicitat singur că în aiureala aceasta generală, mi-am putut păstra neatins, un profund sentiment de compasiune umană.

Am încrederea nestrămutată că și cititorii mei, reculeși, urmărind aceste rânduri în acel mediu admirabil de cugetare care e familia, vor încerca și ei în toată plinătatea lui, acest sentiment mare ce nu trădează.

DE ACELAŞ AUTOR

LUCRĂRI APĂRUTE

TRADUCERI:

WILHELM BÖLSCHE: *Obârşia omului*, Editura «Cultura».
CARLO CAFIERO: *Capitalul lui Marx*, » »
HECTOR DENIS: *Filozofia, Morala, Sociologia pozitivă*, Editura Bibl. pentru toţi.
M. DESHUMBERT: *Morala naturii sau Religia vieţii*, Editura revistei «Raţiunea».
FRANCISCO FERRER: *Viaţa şi opera lui*, Editura ziarului «Uniunea»
DR. P. GARNIER: *Organele şi funcţiunile sexuale*, Editura Bibl. «Germinal».
ISUS DIN NAZARET: *Viaţa mea*, Editura revistei «Raţiunea».
PAOLO MANTEGAZZA: *Plăcerile sexuale*, Editura Bibl. «Germinal».
GEORGES OHNET: *Cântecul Lebedei*, Editura Bibl. «Luceafărul».
WILHELM OSWALD: *D-zeu şi «Titanic»*, Editura revistei «Raţiunea».
— — *Federaţia Balcanică*, » » »
TOLSTOI: *Religia mea*, Editura revistei «Raţiunea».

IN MANUSCRIS

ORIGINALE:

Auguste Comte şi filozofia sa (Conferinţă ţinută la Asoc. educ. pozitivă).
Sufletul lui Eminescu (Conferinţă ţinută la «Ateneul Popular».
Morala modernă a firii » » » » »

TRADUCERI:

PAUL-HYACINTHE LOYSON: *Suflete duşmane* (dramă în 4 acte).
LUIGI MOLINARI: *Teoria darwiniană pe înţelesul tuturor.*
EDOUARD PAILLERON: *Lumea ipocriziei* (comedie în 3 acte).
H. VON WEINDL: *Istoria Austriei sub Franz-Iosef.*

BUCUREŞTI
«MINERVA», — Institut de Arte Grafice şi Editură. — B-dul Academiei 3 — Str. Edgar Quinet 4.
1914

Grozăviile oştilor Ţarului în Bucovina

(Cu ilustraţiuni)

Ştirile falşe răspândite la noi în ţară cu privire la presupusele grozăvii făptuite de trupele nemţeşti şi cu privire la purtarea dulce a oştilor ruseşti, faţă de populaţia românească din Bucovina, contrazic în mod sângeros realitatea. In adevăr, după cum s'a stabilit mai târziu, prima ocupaţie a Bucovinei de către ruşi, a fost o stăpânire înspăimântătoare, cu adevărat rusească şi în deosebi pentru locuitorii români ai ducatului.

Ruşii purtau, în localităţile, cari urmau să devină jertfa barbarei lor prădăciuni, gloate de ţărani ruteni, aduşi cu ei, în mare parte din Rusia. Acestor ţărani li se împărţeau vitele şi productele jefuite dela sătenii români.

Locuitorii acestor localităţi, exclusiv româneşti, şi-au părăsit avutul de frica vandalilor şi şi-au căutat scăparea în rândurile armatei austriace, unde au căpătat fân pentru vite şi paie pentru culcuşuri, precum şi hrana necesară lor şi familiilor lor.

Preoţimea românească din Bucovina n'a avut o soartă mai bună. Venerabilului Mitropolit al Bucovinei îi s'a impus arest de casă şi îi s'a postat o santinelă până şi în camera de lucru a I. P. S. Sale.

In spitalul, aranjat în chiar palatul metropolitan, din bunavoinţa Inaltului prelat, ruşii au adus, ca batjocorire numai suferinzi de boale lumeşti.

Părintele Mihala şi ai săi au fost pur şi simplu bătuţi.

* * *

In satul Maidan, de lângă Strojeniţ, se văd ultimele ruine ale unei clădiri de nerecunoscut, dărâmată până în temelii;— acolo a fost şcoala primară românească...

Următoarele localităţi au avut, cu deosebire, de suferit de pe urma vandalismului muscălesc:

Noua-Suliţa, incendiată până în temelii, iar femeile necinstite de cazaci.

In Mahala şi Cotul-Ocniţa mai mulţi ţărani au fost spânzuraţi, iar femeile din cele două sate au fost toate batjocorite.

In Roşi, o mahala românească a Cernăuţilor, au fost prădate toate casele româneşti, iar femeile au fost violate.

Patrulele de cazaci au prădat şi devastat satele: Prevorochia, Stăneşti şi Oprişeni. In Tărăşeni ruşii au dat foc conacului d-nei Ştefanovici, născută Mănescu.

In Stârcea a fost incendiată şi arsă până la pământ ferma, aparţinând fondului religios al bisericii ortodoxe din acel sat. Comunităţile româneşti din Carapciu au fost prădate.

O fermă, aparţinând d-lui Iancu cavaler de Flondor, înrudit cu familia Mavrocordaţilor, a fost prădată. In

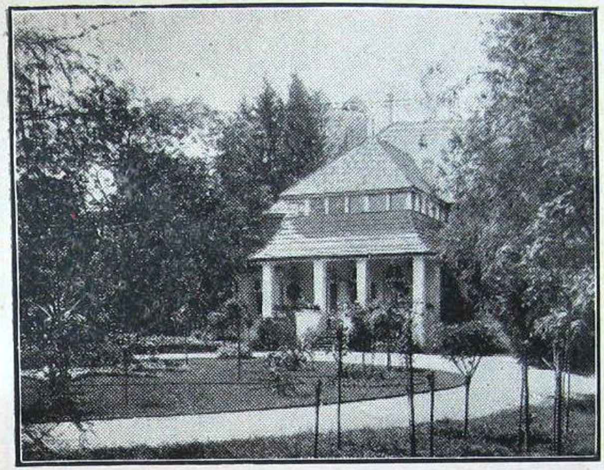
Maidan, şcoala românească a fost dărâmată, iar gospodăriile ţăranilor au fost prădate.

In comuna Panca, la răsărit de Strojeneţ, frumosul castel al d-lui I. cavaler de Janoş, a fost prefăcut în cenuşă şi aceiaşi soartă a avut-o şi marea fermă de pe moşia d-lui de Janoş. Inainte de incendiare ofiţerii s'au dus să se plimbe pentru ca soldaţii să poată prăda nesupăraţi şi fără să se sfiască de vre-un superior.

In Ropcea, primarul care erà român, a fost osândit la moarte, fără să fi fost măcar ascultat. O patrulă austriacă, sosind din întâmplare, l'a putut face scăpat, în chiar clipele când erà să fie executat.

In Iordăneşti, ruşii au nimicit gospodăria d-lui Iancu cavaler de Grigorcea. In Ciudir, armatele ruseşti începură să prade pe români, când au sosit în grabă oştile austriace, punând pe fugă pe rău-făcători.

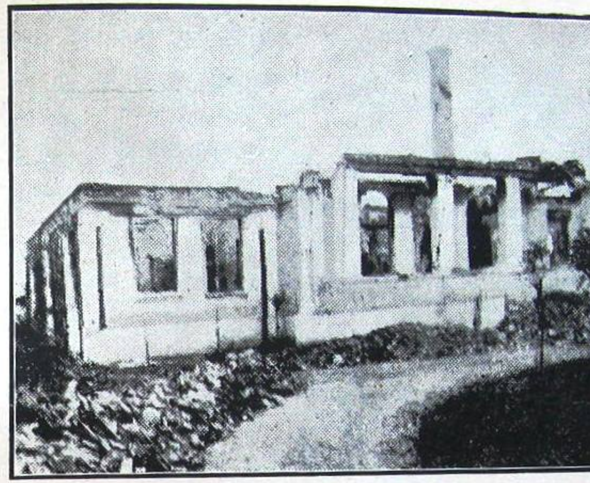
Oricine, care are prilejul să viziteze aici amintitele localităţi, se va puteà convinge de adevărul celor afirmate mai sus, văzând cu ochii lui ruinele semănate de ruşi sau întrebând pe locuitori de cele ce le-a fost dat să sufere.

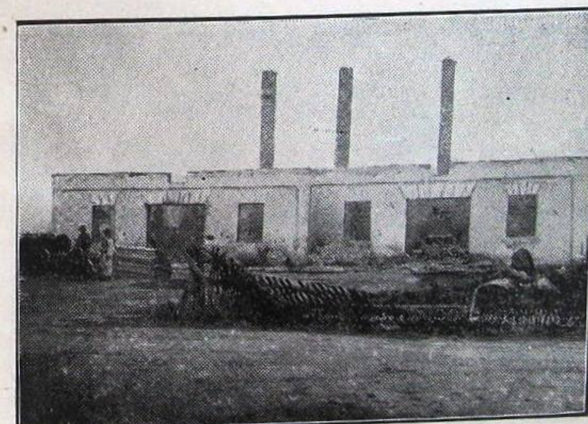
Castelul Cav. de Ianos, înainte de devastare.

Castelul Cav. de Ianos înainte de devastare.

Castelul Cav. de Ianos după devastare.

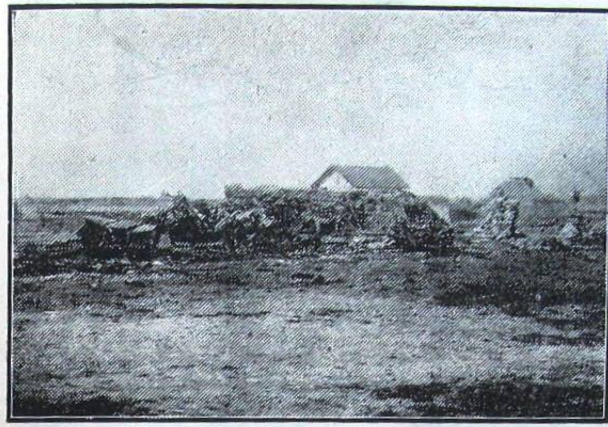
Din comuna Panca.

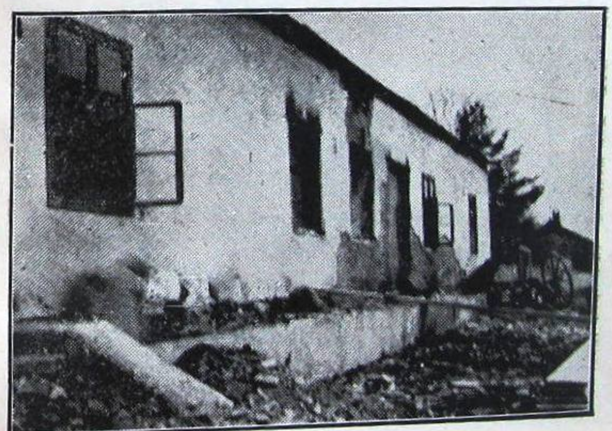
Din comuna Panca.

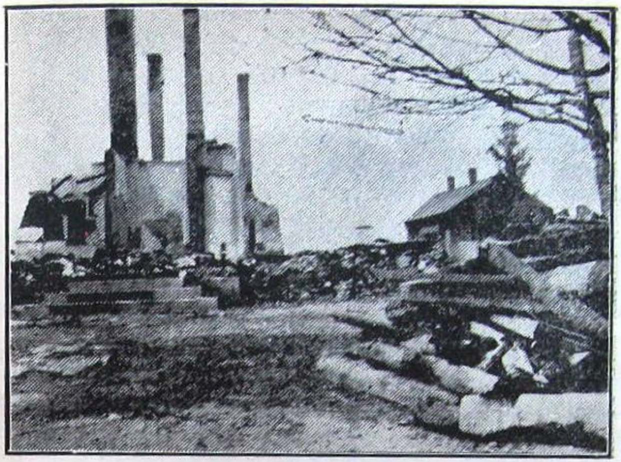
Castelul Cav. de Ianos după devastare.

Din comuna Panca.

Castelul Cavalerului de Ianos după devastare.

Din comuna Panca.

Din comuna Panca.

Din comuna Panca.